

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Sivil Toplumun Adalete Erişimi Raporu - 2020

Av. Kadri İnce - Serap Çelik

“Bu yayın Avrupa Birliğinin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Adalet Sistemini İzleme Derneği’nin sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliğinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir”

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

İÇİNDEKİLER

Takdim Yerine	1
Yöntem-Teşekkür	2
ADALET SİSTEMİ PRATİĞİNDE YAŞANAN SORUNLAR	3
Sivil Toplum Örgütlerinin Üyeleri-Alanlarıyla İlgili Karşılaştıkları Sorunlar	
1- Tercümanların Yetkin Olmaması	4
2- Engellilerin Adalete Erişimine İlişkin Sorunlar	4
3- Kadınların Adalete Erişimine İlişkin Sorunlar	5
4- Mültecilerin Adalete Erişimine İlişkin Sorunlar	5
5- Mahpusların Adalete Erişimine İlişkin Sorunlar	6
ADALET SİSTEMİNDE STÖ OLMAK	6
I. İlgili Mevzuat	6
a) Ceza Davasına Müdahillik	6
b) Hukuk Yargılamasına Müdahillik	7
c) İdari Yargıda Müdahillik	7
II. Müdahillik Talepleri	7
III. STÖ'lerin Doğrudan Taraf Oldukları Davalar	13
STÖ'LERİN ADALETE ERİŞİMİNE YÖNELİK KAPASİTE SORUNLARI	15
a) Genel Olarak	15
b) Yargı Dışı Başvuru Mekanizmaları	15
c) Dava İzleme	15
d) Adli Yardım & CMK Mekanizmasına İlişkin Sorunlar	16
STÖ'LERİN TAŞIDIKLARI ENDİŞELER	16
a) STÖ'lere Yönelik Baskılar	17
b) Yargıya Güven	17
c) Toplum Tarafından Anlaşılama	18
SONUÇ VE ÖNERİLER	19

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Takdim Yerine

AB uyum süreciyle birlikte Türkiye’de tartışmaya açılan ‘adalete erişim’ kavramı yalnızca yargı organlarına başvuru imkanına sahip bulunmayı ifade etmemektedir. Gerek bunun önündeki engellerin saptanarak kaldırılmasını, gerekse yargılama usul ve kurallarıyla başvuru hak arayana en kısa sürede ve en az masrafla ve rahatlıkla hakkına kavuşma yolunun açılmasını ve bu konuda gerekli düzenlemelerin yapılmasını ifade eder.

2000’li yılların başından günümüze dek adli yardım ve zorunlu müdafilik mekanizmalarındaki birtakım iyileştirmeler, kadın hakları ve çocuk hakları merkezlerinin sayılarının artışı, hedef yargılama süresi uygulaması gibi, dezavantajlı kesimlerin adalete erişimini kuvvetlendirecek uygulamalar hayata geçirilmiştir. Diğer yandan, -özellikle 2016 yılının ikinci yarısından itibaren- sivil toplum örgütlerinin kapatılması, davalara müdahillik taleplerinin reddedilmesi, stratejik davalarda taraf sıfatının kabul edilmemesi, yargılamaları izlemesinin ve hukuki destek sağlamasının engellenmesi gibi hususlar yargının ‘sivil denetime’ kapatıldığı kaygısına yol açmaktadır. İşte tam bu noktada sivil toplumun adalete erişimi konusu gündeme gelmektedir.

Adalet Sistemini İzleme Derneği olarak, yargının herkes için adil, hesap veren, şeffaf, sürdürülebilir, erişilebilir ve anlaşılabilir şekilde işletilmesi amacıyla, adalete erişim alanında yaşanan sorunları tespit etmek ve çözümleri oluşturabilmek için çeşitli faaliyetler düzenleme hedefiyle yola çıktık. Bu alanda ilk adımımızı Avrupa Birliği ve Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) desteği ile ‘Sivil Toplumun Adalete Erişimi’ başlığıyla bir çalıştay düzenlemek suretiyle attık.

14 şubat 2020 tarihinde İstanbul Politikalar Merkezi’nde gerçekleşen çalıştayımız, konuyla ilgili çalışma yürüten, Türkiye’nin farklı illerinden 25’in üzerinde sivil toplum kuruluşundan temsilcilerin katılımı ile gerçekleşti. Verimliliği ön planda tutmak adına kısıtlı bir katılım öngören çalışmamıza yönelik teveccüh ve geri dönüşler, gelecekteki faaliyetlerimiz için büyük bir motivasyon kaynağı oldu.

Çalıştayda yer alan temsilciler, çocuk, kadın, engelli, LGBTİ, gençlik, yaşam-özgürlük, roman, mülteci ve tüketici hakları gibi çok geniş ve farklı alanlardan gelmektedirler. Neredeyse tamamının STÖ tüzel kişiliğiyle yer aldığı(müdahillik, davalı-davacı gibi) yargısal süreçler bulunmaktadır. Bu bağlamda çalıştay teorik bir zeminden ziyade, pratik olaylar üzerine oturtulmuş ve çözümleri tartışılmıştır.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Yöntem

Çalıştay, Doç. Dr. Demirhan Burak Çelik moderatörlüğünde, yuvarlak masa düzeninde gerçekteşmiştir. ‘Sivil Toplumun Adalete Erişimi’ ana başlığı çerçevesinde oluşturulan üç oturum boyunca katılımcılar, öncelikle konuyla ilgili somut tecrübeleri ışığında sorun alanları ve ihtiyaçların tespit edilmesine katkıda bulunmuşlar, ardından sorunların çözümlenmesi ve ihtiyaçların giderilmesine dair önerilerini paylaşmışlardır. Çalıştay sonunda elde edilen çıktıları işbu rapor ile, kamuoyu ve karar alıcılara politika önerisi olarak takdirlerinize sunulmuştur.

Teşekkür

Çalışmamızın Türkiye’nin adalet mekanizmasına ve sivil toplumuna yararlı olmasını temenni ediyor, çalışmada emeği geçen kıymetli ekip arkadaşımız Av. Hazal Mintaş’a, bizlere salon desteği sunan İstanbul Politikalar Merkezi’ne (İPM) ve tüm süreç boyunca bizden desteklerini esirgemeyen Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) ekibine ve özellikle de sevgili Selin Berghan’a teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

ADALET SİSTEMİ PRATIĞİNDE YAŞANAN SORUNLAR

Sivil Toplum Örgütlerinin Üyeleri-Alanlarıyla İlgili Karşılaştıkları Sorunlar

1) Tercümanların Yetkin Olmaması

Bilirkişiler (bazı durumlar hariç), il adli yargı adalet komisyonları tarafından her yıl düzenlenen bir listede yer alan gerçek veya tüzel kişiler arasından seçilirler. Bilirkişi atanması, hâkim veya mahkemeye aittir.

Yeminli Tercümanlar da bu kapsamda bilirkişi sayılmaktadırlar. İl adli yargı adalet komisyonları tarafından her yıl düzenlenen listede yer alan tercümanlar ile bunların dışında hâkimin bilgisine başvurduğu diğer yeminli tercümanlar bilirkişi sayılmaktadır. Çalıştay katılımcıları, yıllar önce dil yetkinliği belgesi alan ve bu yetkinliğini güncellemeyen ya da yalnızca 120 saatlik işaret dili eğitimi alan kişilerin dil bilirkişisi olarak atandığını belirtmişlerdir.

Tercümanlarda herhangi bir mahkeme tercümanlığı veya hukuk tercümanlığı gibi uzmanlık aranmamaktadır. Bu durum dava taraflarının kendini yargılama sürecinde iyi ifade edememesi, süreci takip edememesi gibi sorunlara yol açtığı gibi adil yargılama hakkının da ihlaline yol açmaktadır.

Diğer yandan çalıştaya katılan ve destek veren baro temsilcileri, adli yardım hizmeti veren baroların bünyesinde çevirmen olmaması nedeniyle sorunlar yaşadıklarını, çevirmen ihtiyacını gönüllü kişilerden ve STÖ'lerden sağladıklarını belirtmişlerdir.

2) Engellilerin Adalete Erişimine İlişkin Sorunlar

Çalıştayda adliyeye erişimde problem yaşadığını belirten katılımcıların bir kısmı görme engelliler için yapılan kabartmalı sarı şeritlerin eksikliğini; bir kısmı ise başvurulacak kişileri bulmakta zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Eşit Haklar İçin İzleme Derneği'nin raporunda da belirtildiği gibi, adliye görevlileriyle ilgili sıkıntı yaşayan bir katılımcı da işaret dili bilen personel olmaması nedeniyle anlaşmakta zorluk çektiğini aktarmıştır.¹

¹ "Engellilerin Adalete Erişimi" Mevzuat Taraması Saha Araştırması Raporu, Eşit Haklar İçin İzleme Derneği, s.19.

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

3) Kadınların Adalete Erişimine İlişkin Sorunlar

Çalıştayda bulunan ve çalışmaya katılamamakla beraber konu hakkında görüş bildirmek isteyen STÖ temsilcilerinin, hukuki sorun yaşayan kadınların doğrudan kendilerinden destek istediklerini belirtmişlerdir. Bu talebe STÖ'lerin kendi bünyelerinde gönüllü olan avukatlarla destek sağlamaya çalıştıklarını ancak bunun da yetersiz kaldığını ve çoğu kadına hukuki destek sağlayamadıklarını, baronun kadın hakları merkezine yönlendirdiklerini ifade etmişlerdir.

Kadınların gündelik hayatlarında yaşadıkları hukuki sorunları, barodan ya da mahkemelerden ziyade sivil toplum kuruluşlarına başvurarak çözmeye çalışmaları, kadınların hayatlarında hukuk ve adalet mekanizması üzerine düşünmeyi gerekli kılmaktadır.²

İstanbul ve İzmir Baroları'nın kadın hakları ve adli yardım merkezlerinden yapılan dönüşlerde başvuruçulara en yüksek düzeyde destek sağlamayı hedeflediklerini ancak mevcut imkanların yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir.

İstanbul Barosu'nun 2019 yılı verileriyle hazırladığı raporda, İstanbul Barosu adli yardım (ücretsiz avukat) servisine 2019'da 13 bin 795 başvuru olduğunu; bunun 12 bin 101'inin kadınlar tarafından yapıldığı görülmektedir.³ Bu veri adli yardım hizmetlerine kadınların duyduğu ihtiyacı açık bir şekilde göstermektedir. Nitekim şiddet mağduru kadınların 2 bin 842'si doğrudan bilgi sahibi olduğu 6284 Sayılı Yasa kapsamında koruma kararı talep etmişlerdir.

4) Mültecilerin Adalete Erişimine İlişkin Sorunlar

Mültecilerin adalete erişimi noktasında gerçekleşen projelerin çoğunlukla avukatların kapasitesinin artırılmasına ve adli yardım mekanizmasının güçlendirilmesi yönünde olduğu ve özellikle idari gözetim-sınır dışı kararlarına yönelik destekler olduğu, ancak mültecilerin kendilerinin adalete erişim hususunda nitelikli bir çalışma bulunmadığından ciddi sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Özellikle dil bilmemeleri nedeniyle sürekli yanlış yönlendirildikleri, yasal sürelerin olduğu işlerde bu durumun ciddi sıkıntılara neden olduğunu belirtmekte yarar vardır.

² TESEV Siyasa Raporları Serisi Yargı Reformu 7 Adalete Erişim İçin Yerelden Öneriler, s.10.

³ <https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=15971&Desc=%C4%B0stanbul-Barosu-Kad%C4%B1n-Haklar%C4%B1-Merkezi-6284-UYGULAMALARI-RAPORU>

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

5) Mahpusların Adalete Erişimine İlişkin Sorunlar

Çalıştayımızın katılımcılarından olan Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST), mahpusların vasileriyle iletişiminin bulunmaması, vasinin başka şehirde olması ya da vasinin mahpus için işlem yapmaktan imtina etmesi, mahpusların özellikle boşanma ve velayet gibi konularda hukuki işlemler yapmalarının önüne geçtiğini belirtmiştir. Yine CİSST, bu işlemlerin yürütülmesi için baroların adli yardım servislerinden faydalanmalarını da olanaksızlaştırdığını ifade etmiştir. 2019 yılında da boşanma davası açmak isteyen, dışarıda kalan çocuğuyla iletişim kurmak isteyen, velayet ve nafaka konusunda hukuki adımlar atmak isteyen pek çok kadın, adalete erişim konusunda şikâyette bulunduğu ifade edilmiştir.⁴

Çalıştayda ayrıca CMK sisteminden müdafileri atanmış tutukluların, avukatlara verilen ödeneğin az olması nedeniyle avukata erişim sağlayamadıkları, cezaevinde görüşemedikleri ve bu şekilde yargılama sürecinin sürdüğü de belirtilmiştir.

ADALET SİSTEMİNDE STÖ OLMAK

Toplumun ihtiyaçlarını gözeten ve dolayısıyla güven duyulan bir yargı için yürütülen sürecin daha fazla ihtiyaç temelli olması ve sivil toplumun da sürece dahil ediliyor olması önemlidir. Bu bağlamda, sivil toplum örgütlerinin yargılama süreçlerinde taraf ve müdahil sıfatıyla yer aldıkları görülmektedir.

I. İlgili Mevzuat

a) Ceza Davasına Müdahillik

CMK m.237'de yer alan düzenlemeye göre; bir suçun mağduruna, suçtan maddi veya manevi olarak doğrudan zarar gören gerçek veya tüzel kişi ile failin yol açtığı zararlardan malen sorumlu olan kişiye, iddialarını ortaya koyabilmesi ve haklarını koruyabilmesi için davaya aktif olarak katılma hakkı tanınmıştır. Kanun koyucu, bu hakkı kullanabilmesi için ilgisine mahkeme tarafından katılma hakkını bildirilmesi veya hatırlatılması zorunluluğu öngörmemiştir. Ancak uygulamada, şikayetçi olan kişiye kamu davasına katılma hakkının olduğunun bildirildiği veya hatırlatıldığı görülmektedir. Konu ile ilgili CMK m.237/1 dikkate alındığında; hüküm verilinceye kadar şikayetçi olduğunu bildiren kişinin kamu davasına katılabileceği belirtilmekle birlikte, mahkemenin bu hak

⁴ CİSST Yıllık Rapor 2019, s.44.

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

sahibine katılma hakkı olduğuna dair bir bildirimde veya hatırlatmada bulunma zorunluluğu hükümde yer almamaktadır. Ayrıca bu konuda, “Mağdur ile Őikayetçinin hakları” baŐlıklı CMK m.234/1-b’de de hüküm olmadığı ve mahkemeye Şikayetçi olduğunu bildirene katılma hakkının olduğunu hatırlatma zorunluluğunun öngörülmediği anlaŐılmaktadır.⁵

b) Hukuk Yargılamasına Müdahillik

Hukuk yargılamaları sistemimizde dava, davacı ve davalı olmak üzere iki taraf sistemine göre kurulduğundan, davanın tarafı olmayan 3. kişiler hakkında yargılama neticesinde herhangi bir karar verilemeyecektir. Buna karŐın kimi zaman dava sonunda verilecek hükümden etkilenecek olan kimselerin olağan olarak davaya katılmaları mümkündür. Bu bağlamda somut dava için gerekli Őartları sağlayan STÖ’lerin davalara müdahil olması mümkündür. (İlgili düzenlemeler için bkz. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.65-69)

c) İdari Yargıda Müdahillik

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun (İYUK) 31 inci maddesinde yapılan atıf gereğince, idari yargıda görülen davalarda uygulanacak olan “müdahale” kurumuna ilişkin usul ve esaslar, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda (HMK) düzenlenmiŐtir. Bu bağlamda somut dava için gerekli Őartları sağlayan STÖ’lerin davalara müdahil olması mümkündür.

II. Müdahillik Talepleri

Çalıştayımıza katılan STÖ’lerin tamamına yakını çalışma alanlarıyla ilgili yargılama süreçlerinde yer almaya çalıŐmaktadırlar. Bu bağlamda katılımcılar, müdahillik taleplerinin çoğunlukla kabul görmediğini üzüntü ve kaygıyla ifade ederek, adalet sisteminde sivil topluma yer verilmediğini belirtmişlerdir. Toplumsal olaylar, kadına yönelik Şiddet, cinsel saldırı, ayrımcılık, hayvan hakları, kamu görevlilerinin görevi kötüye kullanma ve gibi görevi ihmal davalarını takip etmeye çalışan STÖ’lerin çoğunlukla müdahillik taleplerinin kabul edilmediği görülmüştür. Diğer yandan çalıştayda farklı STÖ’lerin aynı davaları takip ettiğini, STÖ’ler arasında iŐbölümü yapılmaması nedeniyle benzer konulardaki davaların takip edilmesinde geri kalındığı ifade edilmiştir.

⁵ <https://www.hukukihaber.net/ceza-davasina-katilma-makale,6291.html>

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Aşağıda kısa örnekleriyle açıklandığı üzere incelenen 52 davanın 38'inde STÖ'lerin müdahillik talepleri reddedilmiştir. Bu taleplerin yoğunlukla Ağır Ceza Mahkemeleri'nce reddedildiği görülmekle, Asliye Ceza Mahkemeleri'nde tam tersi bir durum gözlenmiştir.

1- Cumhurbaşkanına Suikast Davası

15 Temmuz Derneği'nin Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden suikast timi davasında müdahil olma talebi mahkeme heyeti tarafından kabul edilmedi. Müşteki avukatı müdahillik talebini kabul ederken, Savcılık makamı dernek tüzüğü'nün ve kurucularının incelenmesini istedi. Mahkeme heyeti yaptığı değerlendirme sonrası oy birliği ile derneğin müdahillik talebini reddetti.⁶

2- Antep Katliamı Davası

Gaziantep'te bir düğünde IŞİD tarafından gerçekleştirilen ve 56 kişinin hayatını kaybetmesi, 87 kişinin de yaralanmasına sebep olan katliama ilişkin dava Gaziantep 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüldü. Mahkeme Gaziantep Barosu ve Gaziantep İnsan Hakları Derneği'nin müdahillik talebini, 'suçtan doğrudan doğruya zarar gören sıfatı bulunmadığı' gerekçesiyle reddetti.⁷

3- Suruç Katliamı Davası

Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde 33 kişinin hayatını kaybettiği, 100'den fazla kişinin yaralandığı Suruç Katliamı'yla ilgili davada, müdahillik talebinde bulunmuş olan hiçbir kurumun müdahillik talebi kabul edilmedi. CHP, HDP, İnsan Hakları Derneği, Pir Sultan Abdal Derneği, İstanbul, Diyarbakır ve Urfa Baroları gibi pek çok parti ve sivil toplum kuruluşunun müdahillik talepleri reddedildi.⁸

4- HDP Mitingi'ne Yönelik Saldırı Davası

IŞİD'in Diyarbakır'da HDP'nin 5 Haziran 2015 tarihindeki seçim mitingine yönelik saldırısına ilişkin Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada 10 Ekim Barış ve Dayanışma Derneği'nin müdahillik talebi reddedildi.⁹

⁶ <https://www.haberler.com/mugla-cumhurbaskani-na-suikast-davasina-15-temmuz-9296926-haberi/>

⁷ <https://gazetekarınca.com/2017/09/antep-katliami-davasi-baro-ve-ihdnin-mudahillik-talebi-reddedildi-durusma-ertelendi>

⁸ <https://bianet.org/bianet/print/188254-suruc-yaralilarinin-cogu-hapiste>

⁹ <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2017/07/25/5-haziran-davasi-goruluyor>

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

5- Selendi Davası

Manisa Selendi’de 2010’da Romanlara yönelik linç ve arkasından Romanların ilçeden sürüldüğü olayla ilgili Uşak 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nde görülen davada, Roman Hakları Derneği’nin müdahillik talebi kabul edildi. Çalıştayımıza katılan Roman Hakları Derneği Başkanı Yücel Tural: “1,5 yıldır davayı takip etmemizin ve müdahil olmamızın olumlu bir katkısı olduğunu düşünüyoruz. Hazırladığımız Selendi raporunun da etkili olduğunu düşünüyoruz.” Dedi.¹⁰

6- Şuheda Nur Eriş’e Yönelik Saldırı

İstanbul Beşiktaş’ta 12 Kasım 2019 tarihinde Şuheda Nur Eriş isimli öğretmene yönelik “başörtülü olduğundan” bahisle yapılan saldırıya ilişkin yargılamada KADEM’in müdahillik talebi reddedildi.¹¹

7- Avukat Müzeyyen Boylu Cinayeti Davası

Diyarbakır’da boşanma aşamasında olduğu erkek tarafından öldürülen Müzeyyen Boylu cinayeti davası birçok sivil toplum kuruluşu ve siyasi partilerce takip edildi. Baro ve kadın örgütleri davaya müdahillik talebinde bulundu. Talepler mahkeme tarafından reddedildi. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın müdahillik talebi ise kabul edildi.

Mahkeme heyeti baroların talebini ret gerekçesinde Boylu’nun avukat olduğu için öldürülmediği ve ayrıca suçtan zarar görme koşulunun yerine getirilmediğini ileri sürdü.¹²

8- Ç.B.’ye Yönelik Cinsel Saldırı Davası

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi’nde çalışan Hasan Bilgili’nin kendi veteriner kliniğinde asistan Ç.B’ye yönelik cinsel saldırı suçlamasıyla Ankara 31. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yargılandığı davada Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın davaya

¹⁰ <http://www.sifirayrimcilik.org/2015/12/selendi-davasinda-5-yil-sonra-karar/>

¹¹ <https://www.sabah.com.tr/yasam/2020/01/23/kadem-bu-davalarin-takipcisi-olmaya-devam-edecegiz>

¹² <https://www.birgun.net/haber/muzeyyen-boylu-cinayeti-davasi-baro-ve-kadin-orgutlerinin-mudahillik-talebi-reddedildi-267778>

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

müdahil olma talebi kabul edilirken Ankara Üniversitesi ve Çağdaş Hukukçular Derneği'nin müdahillik talebi reddedildi.¹³

9- Eylem Tiler Davası

Şanlıurfa'da evli olduğu Hüseyin Tiler ile kayınvalidesi Hani Tiler tarafından öldürüldüğu iddia edilen Eylem Tiler'in davasında Şanlıurfa 4'üncü Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Şanlıurfa Barosu Kadın Hakları Komisyonu'nun davaya müdahil olma talebi reddedildi.¹⁴

10- Akademisyen Ceren Damar Şenel Cinayeti Davası

Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde 2 Ocak 2019 tarihinde öğrencisi Hasan İsmail Hikmet tarafından öldürülen araştırma görevlisi Ceren Damar Şenel'in davası Ankara 33'üncü Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüldü. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu ve Ankara Barosu'nun da aralarında bulunduğu çok sayıda kurumun katılma talebinin reddedilmesini istedi. Mahkeme heyeti Damar'ın ailesi, Çankaya Üniversitesi ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı dışındaki tüm katılma taleplerini reddetti.¹⁵

11- Şule Çet Davası

Gazi Üniversitesi öğrencisi Şule Çet'in ölümüne ilişkin "cinayet", "nitelikli cinsel saldırı" ve "hürriyeti tehdit" suçlarından Ankara 31. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen yargılamada Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, çeşitli barolar ve kadın örgütlerinin avukatları da hazır bulunarak davaya müdahillik talebinde bulundu. Mahkeme, Çet'in babası ve kardeşleri ile bakanlık avukatları dışındakilerin müdahillik taleplerini, suçtan doğrudan zarar görmedikleri gerekçesiyle reddetti.¹⁶

12- Ceren Özdemir Cinayeti Davası

Ordu'da Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi 3'üncü sınıf öğrencisi Ceren Özdemir'in öldürülmesine ilişkin davada mahkeme, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı avukatlarının

¹³ <http://gorunumgazetesi.net/guncel/bilgiye-mahkemeden-tutuksuz-yargilamaya-devam-karari>

¹⁴ <https://gazetekarinca.com/2020/02/eylem-tiler-cinayeti-sanigin-tutuklanmasi-ve-avukatlarin-mudahillik-talebi-reddedildi/>

¹⁵ <https://www.gazeteduvar.com.tr/kadin/2019/09/27/oldurulen-akademisyen-ceren-damar-davasi-basladi>

¹⁶ <https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/sule-cet-davasi-ile-ilgili-flas-gelisme-3423557/>

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

davaya müdahil olmasını kabul ederken, 30'un üzerinde baronun müdahillik talebini ise reddetti.¹⁷

13- Trans Kadın Hande Buse Şeker Cinayeti Davası

Trans kadın Hande Buse Şeker 2019 yılında, polis V.H'nin tabancasından çıkan kurşunla yaşamını yitirdi. İzmir 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Mahkeme, İzmir Barosu Başkanlığı, Cinsel Şiddete Karşı Hukuki Yardım Derneği, İnsan Hakları Derneği, Genç LGBTİ Derneği adına katılmak isteyenlerin taleplerini "Suçtan doğrudan zarar görmediklerini" gerekçesiyle reddetti.¹⁸

14- Trans Kadın Esra Ateş Cinayeti Davası

İstanbul Beyoğlu'nda oturduğu apartmanın girişinde boğazı kesilerek öldürülen trans kadın Esra Ateş'in katilinin İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği'nin (SPoD) müdahillik talebi mahkeme tarafından reddedilmişti.¹⁹

15- Engelli Kadın Emine Bakan Davası

Denizli'nin Baklan ilçesinde trafik kazasında hayatını kaybeden 16 yaşındaki zihinsel engelli Emine Bakan'ı fuhuşa sürükledikleri ve taksirle ölümüne sebep oldukları iddiasıyla 5 sanık hakkında açılan davada mahkeme heyeti, Denizli Baro Başkanlığı ve KADEM'in davaya müdahil olma talebini reddederken, Eşit Haklar İçin İzleme Derneğinin müdahillik talebini kabul etti.²⁰

16- Helin Hasret Şen Davası

Diyarbakır'da Helin Hasret Şen isimli çocuğun zırlı araçtan açılan ateş sonucu öldürülmesi olayına ilişkin Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Diyarbakır Şubesi, Diyarbakır Barosu Çocuk Hakları Merkezi, Hak İnisyatifi Derneği, İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi, Roza Kadın

¹⁷ <https://www.antakyagazetesi.com/hatay-barosu-mudahil-olmak-istedi/>

¹⁸ <https://www.indyturk.com/node/116791/haber/hande-%C5%9Feker-davas%C4%B1-bug%C3%BCn-kapal%C4%B1%C4%B1k-karar%C4%B1-adil-yarg%C4%B1lamaya-engel>

¹⁹ <https://kaosgl.org/haber/esra-ates-in-katili-29-yil-2-ay-hapis-cezasina-carptirildi>

²⁰ <https://www.memurlar.net/haber/694720/engelli-span-class-keyword-kizin-span-cesedi-rapor-icin-mezardan-cikarilacak.html>

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Derneği ve TİHV duruşmaya müdahil olma talebinde bulundu. Mahkeme bu talepleri reddetti.²¹

17- Ensar Vakfı'na Bağlı Evlerde Çocuk İstismarı Davası

Karaman'da Ensar Vakfı ve KAİMDER'e bağlı evlerde 10 çocuğa cinsel istismarda bulunmakla suçlanan Muharrem Büyüktürk adlı öğretmenin yargılandığı davada Çocuk Haklarını Koruma Derneği, Ensar Vakfı, KAİMDER ve 13 baronun yanı sıra Eğitim İş, İHD, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın müdahillik talebi kabul edildi.²²

18- Yavru Kediye Tecavüz Davası

Yavru bir kediye tecavüz etmesinin ardından hakkında "Hayasızca hareketlerde bulunma", "Haksız yere sahipli bir hayvanı öldürme, işe yaramayacak hale getirme, değerini düşürme" suçlarından B.Ç. adlı sanık hakkında İstanbul 14. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen yargılamada Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, Hayvanlara Adalet Derneği, Hayvan Hakları ve Etiği Derneği, İstanbul Barosu Hayvan Hakları Merkezi ve Hayvanların Yaşam Hakları Konfederasyonu'nun kurumsal katılma başvuruları mahkeme tarafından kabul edildi.²³

19- Mehmet Ayvalıtış Davası

Gezi Parkı protestolarında 1 Mayıs Mahallesi'nde yaşamını yitiren Mehmet Ayvalıtış'ın ölümü ile ilgili İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan davada Özgürlükçü Hukukçular Derneği'nin davaya müdahillik talebi reddedildi.²⁴

20- Çorlu Tren Kazası Davası

Uzunköprü-Halkalı seferini yapan trenin, Çorlu'da altı boşalan menfezden geçmesi sonucunda vagonların devrilmesiyle 7'si çocuk 25 kişinin hayatını kaybettiği, 328 kişinin de yaralandığı faciaya ilişkin görülen davada baroların müdahillik talebi kabul edildi.²⁵

²¹ <https://yeni1mecra.com/helin-sen-davasinda-sanik-polisin-tutuklanma-talebine-ret/>

²² <http://www.gaziantepbarosu.org.tr/Print.aspx?ID=69460&Tip=Haber>

²³ <https://cinselsiddetlemucadele.org/2018/07/19/yavru-kediye-tecavuz-davasina-mudahiliz/>

²⁴ <https://www.hdp.org.tr/tr/ayvalitas-davasinda-2-durusma-goruldu/630>

²⁵ <http://www.edirneyenigun.com/haber/24731/edirne-barosundan-corlu-davasina-destek.html>

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

21- Lütfillah Tacik Davası

Lütfillah Tacik 27 Mayıs 2014 tarihinde, 17 yaşındayken getirildiği Van Geri Gönderme Merkezi'nde rahatsızlanarak Van Eğitim ve Bölge Hastanesi'ne kaldırıldı ve orada hayatını kaybetti. Konuya ilişkin Van 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Çocuk Alanında Çalışan Avukatlar Ağı'ndan (ÇAÇAV) iki avukatın müdahil olma talebi kabul edildi.²⁶

III. STÖ'lerin Doğrudan Taraf Oldukları Davalar

Bir idari işlem aleyhine iptal davası açılabilmesi için ilgilinin kişisel, güncel ve meşru bir menfaatinin ihlal edilmiş olması gereklidir. Burada bahsedilen kişisellik unsurunu ilgili STÖ'nün amaç ve hedefleri olarak ifade edebiliriz.

Bu bağlamda, STÖ'lerin alanlarıyla ilgili gerçekleşen hukuka aykırı işlemlere karşı yargı yoluna sıkça başvurdukları görülmektedir. Bu alanda, davaların niteliği gereği –zira insan hakları ihlalleri çoğunlukla ceza soruşturma/kovuşturmasına konudur- özellikle çevre ve tüketici hakları alanında çalışan STÖ'lerin yer aldığı görülmektedir. Diğer yandan örgütlenme özgürlüğüne karşı yapılan idari işlemlere karşı da yargı yolunun kullanıldığı ve netice alındığını da söylemekte yarar bulunmaktadır. Çalıştayda belirtilen görüşler ve yaptığımız araştırmalara göre, STÖ'lerin idare mahkemesinde aldığı sonuçlar ceza mahkemelerine göre daha olumludur. Bu davaların bir kısmı aşağıda örneklenmiştir.

1- Akkuyu Nükleer Santral Davası

Çevre ve Tüketici Koruma Derneği Adana, Mersin Çevre Dostları Derneği, Antakya Çevre Koruma Derneği, Adana Tabip Odası ve Ziraat Mühendisleri Odası'nın da bulunduğu 11 sivil toplum kuruluşu, Akkuyu Nükleer Santralının Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) Raporu ve üretim lisansı alana kadar inşaatının tamamen durdurulması talebiyle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na karşı dava açmıştı. Dava halen derdest durumda.²⁷

2- Ayasofya Davası

Sürekli Vakıflar Tarihi Eserlere ve Çevreye Hizmet Derneği, Ayasofya'nın camiden müzeye çevrilmesine ilişkin 24 Kasım 1934 tarihli Bakanlar Kurulu kararının iptali istemiyle Danıştay'da dava açtığı davada Danıştay 10'uncu Dairesi, Ayasofya'yı müze yapan 24 Kasım

²⁶ <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/afgan-tacikin-davasi-artik-sahipsiz-degil-40120856>

²⁷ <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/akkuyu-karari-santral-guvenligi-tehdit-eder-1746238>

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

1934 tarihli Bakanlar Kurulu kararını iptal ederek, ibadete açılması önündeki engeli kaldırdı.²⁸

3- Kanal İstanbul Davası

Sosyal Haklar Derneği (SHD), Kanal İstanbul projesini yargıya taşıdı. SHD projeye ilgili ÇED Olumlu kararının yürütmesinin durdurulmasını ve iptalini talep etti.²⁹

4- Deniz Patlıcanı Avcılığı Davası

Didim Hayvanları ve Doğayı Koruma Derneği, Akbük Kültür ve Çevre Derneği (AKÇED) ve Didim Derneği Tarım ve Orman Bakanlığı'nın Didim ve Akbük bölgelerinde deniz patlıcanı avcılığını serbest kılan tebliğine yönelik iptal davası açtı.³⁰

5- Hesap İşletim Ücreti Davası

Tüketici Sorunları Derneği'nin (TÜSODER) girişimiyle Danıştay 15. İdari Mahkemesi, 2018'te hesap işletim ücretinin alınmasını tüketici lehine iptal etmişti. Ancak Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu geçtiğimiz günlerde Danıştay 15. İdari Mahkemesi'nin 2019/4109 sayılı iptal kararını iptal etti. Böylece bankaların hesap işletim ücretini alabilmesinin yasal olarak önünde bir engel kalmadı.³¹

6- Otoyol-Köprü Ücretlerine Yapılan Zam Davası

Tüketici Sorunları Derneği (TÜSODER), 3 Ocak'ta yürürlüğe giren ve indirimlerin kalkması ile birlikte toplamda yüzde 38 olan köprü ve otoyol zamlarının iptali için İstanbul Bölge İdare Mahkemesine başvurdu.³²

7- LGBTİ+'lere Yönelik Kısıtlamaların İptali Davası

Ankara Valiliği'nin LGBTİ (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks) derneklerin sinema, tiyatro, panel, söyleşi ve sergi gibi etkinliklerinin tamamını süresiz yasaklamasının ardından, KAOS GL ve Pembe Hayat Derneği kararın iptali ve yürütmenin durdurulması talebiyle dava açtı. Ankara Valiliğinin kararının gerekçesi, söz konusu etkinliklerin, "genel

²⁸ <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/danistayda-actigi-ayasofya-davasini-kazandi-5923748/>

²⁹ <https://artigercek.com/haberler/sosyal-haklar-dernegi-kanal-istanbul-a-dava-acti>

³⁰ <http://mavididim.com.tr/deniz-patlircani-avciligi-icin-3-dernek-dava-acti-8545.html>

³¹ <https://www.tusoder.org.tr/danistaydan-tuketicivi-uzecek-karar-bankalar-hesap-isletim-ucreti-alabilecek/>

³² <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/tusoder-otoyol-ve-kopru-gecis-ucretlerini-yargiya-tasidi-40045874>

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

sağlığın ve ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasını tehlikeye düşürebilmesi"ydi.³³ Ankara İdare Mahkemesi "olağanüstü dönemde dava konusu işleme aynı gerekçelerle tesis edilen ve hukuka aykırılığı Mahkeme kararı ile sabit bulunan işlem ile aynı gerekçelerle fakat farklı olarak olağan dönemde tesis edilen dava konusu işlemin, hukuka aykırı olduğuna" karar verdi. Valilik hükmü istinaf etti. Bölge İdare Mahkemesi, Ankara Valiliği'nin LGBTİ+ etkinlik yasağının kaldırılmasına itirazını reddetti.³⁴

STÖ'LERİN ADALETE ERİŞİMİNE YÖNELİK KAPASİTE SORUNLARI

a) Genel Olarak

- Çalıştaya katılan STÖ temsilcileri, ekiplerinde gönüllü veya profesyonel hukukçu bulunduğunu belirtmekle beraber, bu sayının yapılan çalışmalar için yeterli olmadığını ifade etmişlerdir.
- Katılımcıların önemli bir kısmı hukukçular dışındaki ekip arkadaşlarının yargı ve idari başvuru mekanizmalarını etkili kullanamadıklarını vurgulamaktadırlar.
- Katılan STÖ ve Baro temsilcileri karşılıklı olarak birbirleriyle yeterli ve etkili bir şekilde işbirliği yapılamadığını belirtmişlerdir.

b) Yargı Dışı Başvuru Mekanizmaları

- Katılımcıların temsil ettiği STÖ'lerin Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'na (TİHEK) ve Kamu Denetçiliği Kurumu'na (KDK) yapılan başvuruların sınırlı ve kısıtlı olduğu görülmüştür.
- TİHEK ve KDK'ya yapılan başvuruların etkili sonuç vermediği, STÖ'lerin çoğunlukla olumsuz yanıtlarla karşılaştığı gözlemlenmiştir.

c) Dava İzleme

AGİT, yargılamanın izlenmesini dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlamıştır. Dar anlamda izleme, mahkeme işlemlerinin takibidir. Bunun çıktısı genellikle rapor olarak karşımıza çıkmaktadır. Yargının doğrudan gözlemlenmesi, yasal

³³ <https://t24.com.tr/haber/lgbti-dernekleri-yasaklara-dava-acti-buradayiz-variz-var-olacagiz,501965>

³⁴ <https://kaosgl.org/haber/bolge-idare-mahkemesi-de-ankara-daki-lgbti-yasaginin-kaldirilmasini-onayladi>

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

sürecin sadece anlık bir görüntüsünü verir. Bu bağlamda, adalet sistemini oluşturan tüm kurumların (polis, jandarma, hukuk fakülteleri, barolar, yasa yapım süreçleri, cezaevleri gibi.) izlenmesi ise geniş anlamda yargılamanın izlenmesi olarak tanımlanmıştır. Çalışmamızda kast edilen dava izleme kavramı dar anlamda izlemedir.

Yapılan çalıştay sonucunda;

- Dava izleme ve takibi yapan STÖ'lerde, çoğunlukla takibi yapan kişi-kişilerin dava konusuna ilişkin gerekli yeterliliğe sahip olmadığı,
- Dava izleme yaparken genel kıstasların belirlenmediği,
- Medyatik davalarda onlarca STÖ'nün aynı davayı takip ettiği ancak medyatik olmayan benzer davalarda dava takibinin yapılmadığı ve bu suretle dava izlemenin sistematikleştirilmediği ve dava izleme konusunda STÖ'lerin iş bölümü yapmadığı,

Sonuçlarına varılmıştır.

d) Adli Yardım & CMK Mekanizmasına İlişkin Sorunlar

Çalışmaya katılan baro temsilcileri;

- Adli yardım imkanlarının sınırlı olması nedeniyle baroların kaynak dağıtımında zorlanması ve ihtiyacı olan herkese destek sağlayamadıklarını,
- Adli yardım ve CMK ücret tarifesindeki meblağların piyasa ortalamasından çok düşük olması nedeniyle avukatların davalara yönelik motivasyonunun düşük olduğu ve bu suretle başvurusunun etkili bir hukuk hizmeti alamadıklarını,
- Adli yardım hizmeti sağlarken, başvuru sahiplerinin özel durumları nedeniyle psikolog, pedagoğ, tercüman gibi ek uzmanlara ihtiyaç duyulduğunu

Vurgulamışlardır.

STÖ'LERİN TAŞIDIKLARI ENDİŞELER

a) STÖ'lere Yönelik Baskılar

Çalışmaya katılan STÖ temsilcileri, amaç ve hedefleri doğrultusunda azimle mücadele ettiklerini vurgulasalar da, özellikle 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra oluşan OHAL dönemi ve devamındaki süreçte sivil topluma ve aktivistlere yönelik

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

baskılardan olumsuz olarak etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Bu etkilerin başında gönüllü kitlesinde oluşan çekince, kendilerini ifade edebilecek mecra bulamamaları ve kapatılma endişesi yer almaktadır.

Avrupa Komisyonu 2019 Türkiye Raporu'nda özellikle, insan hakları savunucuları da dâhil çok sayıda aktivistin tutuklandığı bir ortamda devamlı bir baskı ile karşı karşıya kalan sivil toplum alanında ciddi bir gerileme yaşandığı belirtilmiştir.³⁵ Ayrıca, bağımsız sivil toplum kuruluşları aleni şekilde damgalanmakta ve gösterileri ile diğer toplanma biçimleri engellenmektedir. Böylelikle de temel haklar ve özgürlükler alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının alanı daha da daralmıştır. Bu engelleme biçimlerinden birisi de yukarıda detaylarıyla açıklandığı üzere davalara müdahil olma süreçlerinde yaşanmaktadır.

Bu konuda endişe yaşayan STÖ aktörleri dernek, vakıf gibi tüzel kişilerle sınırlı değildir. Örneğin kadınlara hukuki destek veren önemli kurumlardan olan, belediyelere bağlı 43 tane kadın merkezlerinin olağanüstü hal döneminde kapatılmıştır. Büyükada davası olarak bilinen 11 sivil toplumdunun sanık sıfatıyla yargılandığı dosyada 4 kişiye ceza verilmesi, hak savunucusu Osman Kavala hakkında verilen AİHM kararına rağmen tutuklu bulunması, Van-Hakkari ve Mardin Tabip Odaları Başkanları hakkında yürütülen soruşturmalar bu tehditlere örnek olarak gösterilebilir.

b) Yargıya Güven

SODEV'in 2019 Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Araştırması Raporu'nda³⁶, katılımcıların %48,5'u yargının bağımsız olmadığını, %41,6'sı yargıya güvenmediği,

³⁵ "Özellikle aktivistlere ve insan hakları savunucularına yönelik çok sayıda gözaltı ve tutuklamanın ardından sivil toplum, giderek artan bir baskıyla karşı karşıya kalmaya devam etmiştir. Bir yıldan fazla süredir hakkında bir hüküm olmaksızın cezaevinde tutulan, önde gelen insan hakları savunucusu Osman Kavala ve diğer 15 insan hakları aktivisti hakkındaki iddianame oldukça kaygı vericidir ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyet göstermeye çalıştığı kamusal alanda daralma ve belirsizlik yaşandığının göstergesi niteliğindedir. Bazı basın kuruluşlarında, uluslararası bağışçıların maddi yardımlarını kabul etmeleri de dâhil olmak üzere söz konusu aktivistler hakkında başlatılan karalama kampanyalarının tekrarlanması ciddi endişe yaratmaktadır. Ayrıca, cezaevinde bulunan insan hakları savunucuları hakkındaki gizli dosyalar, dava süreci devam ederken üst mercilerle yakın bağları olan medya kuruluşları tarafından sızdırılmaya devam etmiştir. Hakaret içeren söylemler, Türkiye'nin hukuka uygunluk ve masumiyet karinesini gözetmesi konusunda ciddi şüphe uyandırmaktadır. Sığınmacılara insani yardım sağlayanlar dâhil, uluslararası hükümet dışı kuruluşlar da Türkiye'deki çalışmalarında zorluklarla karşılaşmışlardır. Olağanüstü hâl KHK'ları ile kapatılan sivil toplum kuruluşlarının mal varlıklarına el konulmasına ilişkin olarak etkili bir çözüm yolu henüz bulunmamaktadır."

https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2019_trkiye_raporu-tr.pdf

³⁶ <http://sodev.org.tr/sodev-yargi-bagimsizligi-ve-yargiya-guven-arastirmasi-raporu-aciklandi/>

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

%50,3'ü Türkiye'de ifade-düşünce özgürlüğünün olmadığını beyan etmiştir. Benzer şekilde çalıştayın katılımcılarından Denge ve Denetleme Ağı'nın KONDA ile yaptığı Türkiye'nin Demokrasi Talebi Raporu'nda da yargı mercilerinin siyasi düşüncelere göre kendilerine farklı muamele uygulayabileceğini düşünen kişilerin oranı %56 oranında görülmektedir.³⁷

Tüm bu açıklanan verilerin oluşturduğu kanaat ışığında STÖ temsilcileri yargı mekanizmasına başvurduklarında yahut müdahil olduklarında etkili ve yeterli bir sonucun alınamayacağı kanaatini taşımaktadırlar.

c) Toplum Tarafından Anlaşılama

Örgütlenme özgürlüğü, demokrasinin tüm vatandaşlara getirdiği temel haklar arasında ve demokrasinin işleyebilmesi için de en önemli şartlar arasında yer alır. Demokrasinin temel ayaklarından olan sivil denetimin işleyebilmesi için de örgütlenme gereklidir. Ancak Denge ve Denetleme Ağı'nın yaptığı araştırmada imza kampanyası, boykot, gösteri veya yürüyüş, dava izleme gibi örgütlenme biçimlerini ise toplumun ancak küçük bir kesiminin benimsediği, neredeyse yarısının, hatta fazlasının ise desteklediği anlaşılıyor.³⁸ Toplumun örgütlenme özgürlüğünü tam olarak benimsediğini iddia etmek mümkün değil. Bu nedenle; STÖ aktörleri toplumun kendileriyle yeterince işbirliği kurmamasından dolayı rahatsızlık duymaktadırlar. Ayrıca çalıştayda konuşulan ve sunulan veriler ışığında dava izlemenin önemi hem toplum hem de STÖ aktörlerinin bir kısmı tarafından yeterince bilinmediği anlaşılmıştır.

³⁷ http://www.birarada.org/upload/Node/27754/files/TU_RKI_YE_NI_N_DEMOKRASI_TALEBI_RAPORU_040620_20.pdf

³⁸ DDA-KONDA Türkiye'nin Demokrasi Talebi Raporu

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Adalet Bakanlığı ve Kamu Kurumları'na

- Adliyelerdeki dil bilirkişilerinin yetkinliği detaylıca irdelenmeli ve buna göre bilirkişi listesine kaydedilmelidir.
- Adliyelerde engellilere ve mültecilere yönelik fiziki imkansızlıkların önüne geçilmelidir.
- Baroların Kadın Hakları Merkezleri fon ve insan kaynağı bakımından güçlendirilmeli, ayrıca kadınların hukuki destek alabileceği alternatif mekanizmalar desteklenmelidir.
- Adli Yardım Yönetmeliği güncel şartlara uygun hale getirilmelidir.
- Adli yardım ve CMK ödenekleri ve ücret tarifesinde artışa gidilmelidir.
- STÖ'lerin müdahillik talepleri detaylı bir şekilde incelenmeli, davaları takip etmelerinin önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) ve Kamu Denetçiliği Kurumu'nun (KDK) kurulma amaçları doğrultusunda daha etkili çalışma yapmaları sağlanmalıdır.
- Yargıya güven yeniden tesis edilmelidir.

Barolara

- CMK müdafilerinin tutuklu müvekkilleriyle görüşmeleri zorunlu hale getirilmelidir.
- Tutuklu ve hükümlülere adli yardım hizmeti sağlama konusunda daha hassas davranılmalıdır.
- STÖ-Baro işbirliği geliştirilmelidir.

Sivil Toplum Örgütlerine

- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) ve Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK) gibi alternatif mekanizmalara yönelmeli ve bunları etkili kullanılmalıdır.
- STÖ-Baro işbirliği geliştirilmelidir.
- Toplumun ve STÖ'lerin dava izlemenin önemini kavramaları ve bu alanda iş birliği-iş bölümü yaparak ihtisaslaşarak dava takibi yapmaları gereklidir.